

Lesk a bída elektronických knih

MARTIN ŽEMLIČKA

V České republice bylo za loňský rok vydáno 14 tisíc tištěných knižních titulů. K dispozici nejsou přesná čísla, co se týče knih vydaných elektronickou cestou, ale skromně odhaduji, že jich bylo pouze několik desítek. Proč čteme pouze knihy vytištěné na papíře, když mnozí z nás na počítači běžně poslouchají komprimovanou hudbu nebo sledují filmy?

Pojem elektronická kniha (e-kniha, e-book) má dva významy: jednak se jím označuje hardwarové zařízení, určené pro čtení elektronických textů (přesnější by bylo označení e-book reader), a za druhé digitální soubor, který obsahuje text a obrázky (případně další multimediální prvky). Exaktní definice neexistuje, proto tak vágní vymezení. Abychom za elektronickou knihu nepovažovali „obyčejný“ textový soubor v ASCII formátu, dovoluji si pro potřeby tohoto článku uvést svou vlastní definici: „elektronická kniha je digitální soubor, který obsahuje text a obrázky a je uložen ve speciálním formátu pro hardwarové či softwarové čtecí zařízení“. Příkladem softwarového řešení, umožňujícího pohodlné čtení e-knih na stolním počítači či notebooku (vyhledávání v textu, záložky, vlastní poznámky), představují programy od firem Adobe (Adobe

OHROZÍ NĚKDY E-KNIHY KLASICKÝ TISK?

Acrobat eBook Reader, soubory s příponou .PDF) a Microsoft (Microsoft Reader, soubory .LIT), již jsou k dispozici zdarma, protože jediné tak mají šanci se mezi uživateli rozšířit. Pro zajištění autorských práv jsou oba programy vybaveny ochranou před neoprávněným kopírováním knížky na jiný počítač, problém je však v tom, že každá ochranná hráz se dříve či později protrhne. A je už jedno, zda chceme zabránit nelegálnímu kopírování programu, písničky, filmu nebo elektronické knihy. Ruská firma ElcomSoft před několika měsíci vytvořila prográmek, který dokázal obejít zabezpečení knihy ve formátu PDF (jenž se používá výrazně častěji než formát LIT) a umožnil by ji komukoliv libovolně kopírovat či upravovat. (Pro připomenutí: jeden ze zaměstnanců ElcomSoftu byl zatčen v USA na hackerské konferenci DefCon, kde měl přednášku na téma bezpečnost e-knih).

Zajistit (téměř) stoprocentní ochranu a přitom zbytečně neprodrazovat prodejní cenu je obtížné; je ovšem fakt, že možnost načerno kopírovat e-knihy může zvýšit množství prodaných čtecích hardwarových zařízení, ale na druhé straně nejspíš odradí nakladatele od vydávání elektronických knih.

Zmínil jsem se o hardwarových zařízeních určených výhradně ke čtení e-books (např. *Rocket ebook reader* či *eBookMAN*), ale jedním dechem dodávám, že ani jedno se v ČR neprodává (česky psané knihy by se navíc nezobrazovaly korektně). Za cenu cca osmi tisíc korun sice tyto přístroje představují komfortnější způsob čtení e-knih (malá velikost, lepší čitelnost, podsvícený displej), ale stále to není to pravé ořechové. Problém také představuje nekompatibilita jednotlivých formátů, která používání e-knih neuvěřitelně komplikuje a brání jejich rozvoji v zájmu chamtivosti zainteresovaných výrobců.

KLADY A ZÁPORY E-KNIH

Výhody e-knih vyplývají z jejich samotné podstaty a jsou totožné i v případě jiných – digitálně uložených – uměleckých děl. Mezi zásadní výhody patří to, že digitální knihy nejsou nikdy vyprodané, díky jejich malé velikosti si je lze snadno stáhnout z internetu a kvůli úspoře za tisk a distribuci jsou také výrazně levnější (a nepochybně mnohem více ekologické). Především u technické literatury a u encyklopedií je značně užitečná možnost vyhledávat text v celém obsahu knihy, dále rychlá aktualizace zastaralých údajů, vlastní poznámky či nejrůznější multimediální doplňky (animace, video, zvukové nahrávky).

Čtení e-knih na digitálním zařízení, tedy největší výhoda e-knih, představuje zároveň jejich největší slabinu – i přes snahu výzkumných laboratoří po celém světě stále platí, že potisknutý papír je nenahradí-

Odkazy na relevantní stránky

Vltava – <http://www.vltava.cz>
 Kosmas – <http://www.kosmas.net>
 Palmknihy – <http://www.palmknihy.cz>
 Barnes & Noble – <http://www.bn.com>
 Project Gutenberg – <http://www.promo.net/pg>
 E-knihy zdarma – <http://www.free-ebooks.net>
 Informace o e-knihách – <http://ebooks.akamonitor.cz/>

telný. Číst z mihotavé obrazovky počítače či z displeje notebooku je velmi unavující; písmena jsou méně kontrastní, z čehož bolí oči, ztrácíte orientaci v textu a delší čtení je krajně nepohodlné. Chybí také emocionální a estetické důvody jako samotný fyzický formát knihy, vůně papíru, možnost v knížce listovat.

E-KNIHY – KDE JE SEŽENETE?

Na internetu jsou k mání tisíce elektronických publikací, přičemž mnoho z nich lze sehnat legálně cestou zcela zdarma – většinou jde o díla do roku 1920, na něž se nevztahuje autorský zákon. Nejznámější stránka, kde si můžete bezplatně stáhnout stovky knih, je Project Gutenberg, založený již v roce 1971.

Z českých nejvíce vyčnívá ambiciózní projekt společnosti Computer Press, a to i přesto, že zatím bohužel skomírá; první den předloňského Invexu jej pod názvem eBooks spustili s cílem „zprístupnit uživatelům internetu (...) tisíce titulů českých knih – běžně dostupných, těžko dostupných, dávno doprodaných, ale i třeba nikdy nevydaných“. Celý zájem je postaven na racionálním základu, který slibuje komerční potenciál – přesto zatím nefunguje. Jde zhruba o toto: existují tisíce starších, v podstatě nedostupných knih, vydaných v minulosti, u kterých se nevyplácí dotisk (vysoké náklady, nelze předem odhadnout poptávané množství), ale přesto by se našli zájemci, kteří by si danou knihu z in-

ternetu stáhli a elektronicky za ni zaplatili. Převést text knihy uložený na počítači do formátu PDF je bez nadsázky otázkou několika minut a ani naskenování kompletní publikace není časově ani finančně náročné. Jak mi sdělil pracovník z Computer Pressu, elektronické knihy jsou však pro „tradiční“ vydavatele stále ještě neobvyklou záležitostí, a navíc mají obavy z nelegálního šíření. Nelze se tedy divit, že z průměrného měsíčního obrátu Vltavy se e-books podílejí pouhým půlprocentem, tj. částkou cca dvacet tisíc korun.

JAK VYDAT VLASTNÍ KNIHU

Díky minimálním nákladům na vytvoření a distribuci elektronické knihy není problém vydávat menšinové žánry či začínající autory, kteří by jinak neměli šanci vydat své knihy klasickou distribuční cestou. „Odmítl vás jinde? U nás se to nestane,“ reklamní slogan z jednoho nakladatelství by se zcela určitě nedal použít při vydávání papírových knih. Procedura je navíc výrazně rychlejší než v případě „papírového“ vydání knihy, stačí převést napsaný text do formátu PDF a domluvit si podmínky nakladatelské smlouvy.

Pakliže kuchařka nejmenovaného neuvěřitelně vtipného „baviče“ z nováckých estrád vychází ve statisícovém nákladu, proč by vaše sbírka povídek z doby, kdy jste chodili na gymnázium, nemohla mít úspěch – alespoň jako elektronická kniha? 3 0074/FEL □

...pro muže

V prodeji od 26. února

max

V březnovém vydání najdete...

JORDAN...

jak ji stvořil Bůh
a plastičtí chirurgové

Sixteen Team...

Kristýna a Kateřina

...a Faith Hill!

48 Kč

Plus: Formule 1, Ford GT, Vincent van Gogh, Kašmír, Frank Lloyd Wright